

Kazdová, Eliška

Importy lengyelské keramiky v prostředí kultury s vypíchanou keramikou

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. M, Řada archeologická. 2001, vol. 50, iss. M6, pp. [39]-50

ISBN 80-210-2745-2

ISSN 1211-6327

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/113698>

Access Date: 20. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ELIŠKA KAZDOVÁ

IMPORTY LENGYELSKÉ KERAMIKY V PROSTŘEDÍ KULTURY S VYPÍCHANOU KERAMIKOU

Úvod

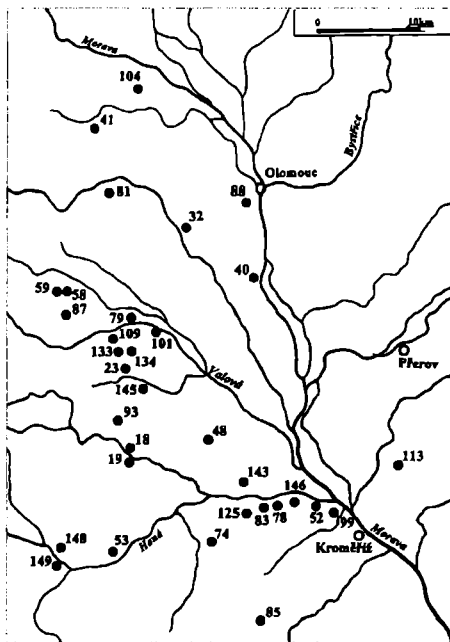
Předložený příspěvek přináší některé další poznatky k širší problematice vztahů mezi kulturami středního a mladšího neolitu ve středoevropské oblasti (KAZDOVÁ 1997) na základě studia nálezů cizí keramiky v domácím prostředí. Obdobným problémem se v jiných prostorových souvislostech zabývala také M. Zápotocká (např. 1986; 1993) a v poslední době rovněž S. Šiška, když sledoval výskyt bukovohorské keramiky mimo její vlastní mateřské území (ŠIŠKA 1995).

Před zpracováním zvoleného tématu je třeba ještě upozornit, že se keramika cizího původu v prostředí moravské vypíchané keramiky neomezuje jen na lengyelskou provenienci. Dokládá to obsah nedávno zkoumaného sídlištního objektu z Modřic na Brněnsku. Zde byla mezi dominantní vypíchanou keramikou (VK) staršího stupně objevena exotická tenkostěnná nádobka pozdní lineární keramiky, s rámcovými analogiemi patrně v oblasti Porýní (ČIŽMÁŘ – MATĚJČKOVÁ 1999, 115, 118).

Malovaná keramika z hrobů VK

Úvodem přehledu nálezů starší malované keramiky v prostředí VK (nejde o kompletní soupis) je třeba připomenout již z období protolengyelského horizontu přítomnost lužianské nádobky v hrobovém celku v Praze-Dejvicích (ZÁPOTOCKÁ 1967; 1998, 216, Taf. 89). Tato malovaná „zvoncovitě profilovaná nádobka“ (obr. 6:1), jejíž předpokládaná proveniencie na základě tvaru a výzdoby byla do značné míry potvrzena exaktními rozbory (LIČKA – BAREŠ 1981, 126-136), dokládá počátek sledovaných kontaktů. O tom, že neměly jed-

nostranný charakter, snad svědčí ojedinělé nálezy vypíchaných zlomků ze sídlištního prostředí lužianské kulturní skupiny (NOVOTNÝ 1962, 183, tab. L:2, 3; LII:11, 12).

Obr. 1. Osídlení s vypíchanou keramikou na střední Moravě (KAZDOVÁ 2001). Lokality s ojedinělými nálezy starší lengyelské keramiky: Olomouc-Slavonín (88) a Určice, trať „Záhumení“ (134).

Kromě Prahy-Dejvic jsou z území Čech registrovány ještě další tři více či méně problematické lokality s hroby, v nichž měla být uložena spolu s VK také starší malovaná keramika: Buštěhrad, Praha-Troja a Chrudim (ZÁPOTOCKÁ 1998, 232). V případě souboru malované a vypíchané keramiky z Buštěhradu autoři studie vlastně ani neuvažují, že by mělo jít původně o hrob, a důsledně píší o „jámě“ či „objektu VI/30“ (LIČKA – BAREŠ 1979).

U spolehlivého hrobového celku z Prahy-Troje nemusí však červené barvivo z vnitřku jedné z nádob nutně reprezentovat keramiku lengyelské kultury. Z několika nálezových situací je totiž zřejmé, že shromažďování červeného pigmentu a jeho ukládání do nádob k pohřebním účelům nebylo lidem s VK cizí (KAZDOVÁ 1989-90, 139; 1992, 17, 20; ZÁPOTOCKÁ 1998).

Poslední zmíněné naleziště v Chrudimi, „Pod požární zbrojnicí“, kde mělo být podle kusé předběžné zprávy prozkoumáno údajně sedm kostrových hrobů (ZÁPOTOCKÁ 1998, 232), zůstává také sporné, neboť je spojeno s problémem jejich ověření. Jejich inventář se dosud nepodařilo v muzejních sbírkách objevit, a proto také nemohlo být provedeno bližší odborné zhodnocení obsahu těchto hrobů.

Na Moravě se v ojedinělých hrobech datovaných do staršího stupně kultury VK žádný lengyelský inventář nenašel (KAZDOVÁ 1992) a hrobové nálezy z Opavska patří již k jiné kulturní sféře (k hrobům z Velkých Hoštic viz JANÁK 1993, 553, Abb. 2; 2001).

Vzhledem k výše uvedeným sporným případům lze tedy konstatovat, že malovaná keramika jako součást výbavy hrobů s vypíchanou keramikou patří v česko-moravském neolitu k velmi vzácným jevům. Jediným spolehlivým reprezentantem nadále zůstává jen hrob z Prahy-Dejvic.

Lengyelská keramika ze sídlištního kontextu VK

Všechny následující případy, o nichž se tento příspěvek zmiňuje, pocházejí výhradně ze sídlištního kontextu. Nejde již o uzavřené nálezové celky a mohlo by tedy u sousedních kultur za nejasných představ o jejich rozšíření hrozit nebezpečí případné záměny s keramikou intruzního rázu. Avšak tam, kde prokazatelně chybí doklady souvislého osídlení, mělo by jít v případě výskytu cizí keramiky o „import“. Pod tímto označením rozumíme, že nádoby vznikly v jiném kulturním prostředí, než v jakém se dostaly do země a posléze tu byly nalezeny. Lze připustit i jinou možnost, a to že keramika byla zhotovena přímo v místě nebo blízkém okolí nálezů, ale její tvůrce pocházel z odlišné kulturní sféry (v našem případě lengyelské) a v novém prostředí zhotovil předměty v tradici svého rodiště. K rozlišení uvedených případů by měly zásadně přispět především exaktní rozborů použitého keramického materiálu, tj. mineralogicko-petrologické studium výbrusů vzorků keramiky.

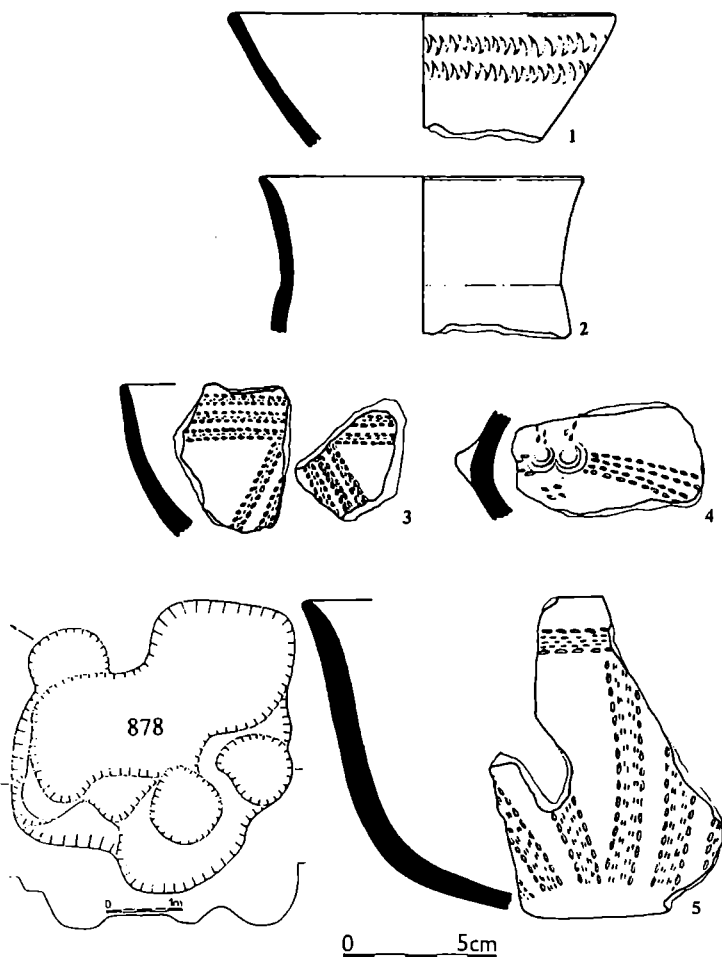
Jiným případem, který však s importy souvisí, je místní imitace cizího výrobku, ta však většinou prozradí domácí původ autora, zejména pokud jen volně napodobuje originál.

Střední Morava

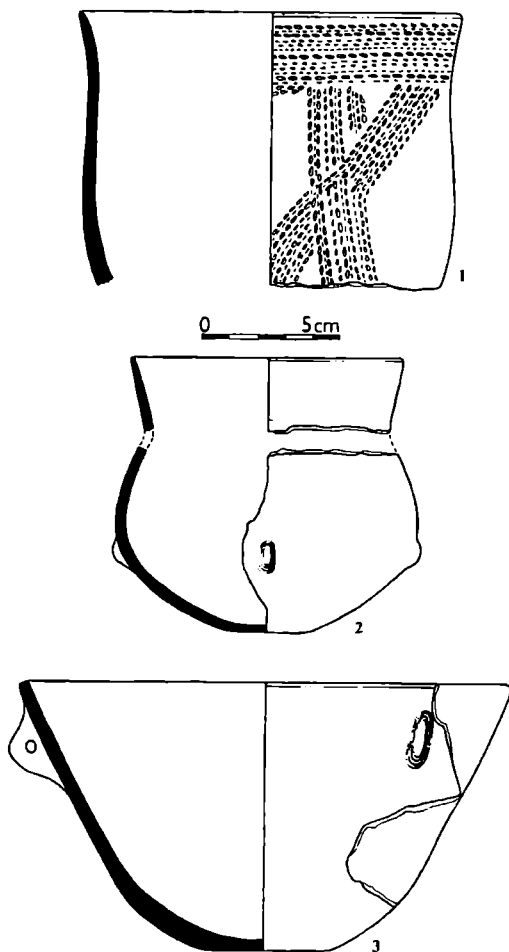
Na Moravě je pro sledování naznačených vztahů prostřednictvím importů vhodný především region Prostějovska a Olomoucka (obr. 1), kam již souvislé osídlení s moravskou malovanou keramikou staršího stupně nezasáhlo (KAZDOVÁ – KOŠTUŘÍK – RAKOVSKÝ 1994, 149, Abb. 1). Odtud jsou zatím známy dvě lokality osídlené lidem s vypíchanou keramikou s ojedinělými nálezy starší lengyelské keramiky, a to Olomouc-Slavonín, „Horní lán“ (KAZDOVÁ – PEŠKA – MATEICIUCOVÁ 1999) a Určice, „Záhumení“ na Prostějovsku (ČIŽMÁŘ – ŠMÍD 1997).

V Olomouci-Slavoníně se z celkového počtu 59 zahloubených neolitických objektů objevila lengyelská keramika ve výplni dvou sídlištních jam (č. 878 a K 688) s VK mladšího stupně, fáze IVa. Ze zásypu těchto objektů pochází početná VK datovatelná podle zastoupení vícenásobných vpichů (obr. 2:3,5; 3:1; 4:5,6,8,12,13; 5:7), tremolové výzdoby (obr. 2:1; 4:7) a zejména podle přítom-

nosti hrubších kotlovitých nádob zdobených plastickou přesekávanou lištou (obr. 5:9) na úroveň subfáze IVa₂ vypracované M. Zápotockou (PAVLŮ – RULF – ZÁPOTOCKÁ 1995; ZÁPOTOCKÁ – MOTYL – VENCL 1997, 591, obr. 8). Cizí tenkostěnná keramika pocházející nejméně ze čtyř lengyelských nádobek byla původně zdobena malováním (obr. 2:2; 3:2; 5:3,4,6) a ojediněle též rýsováním (obr. 5:5). Z typologického hlediska se v obou objektech našly větší části nebo zlomky z tenkostěnných pohárků. Ty mají nejbližší analogie na jihomoravských sídlištích se starší moravskou malovanou keramikou, např. v Těšeticích-Kyjovicích, Dukovanech a Popůvkách (KAZDOVÁ 1984, tab. 51:5; 84:7; 105:9). Technika rýsované ornamentace slavnínských pohárků a plastické výčnělky umístěné výhradně na výdutích nádob umožňují jejich zařazení na sklonek starší fáze I. stupně MMK, v jemné vnitřní chronologii této kultury jde o subfázi Ia₃.

Obr. 2. Olomouc-Slavonín, obj. 878. Výběr VK (1,3-5) a část lengyelského pohárku (2).

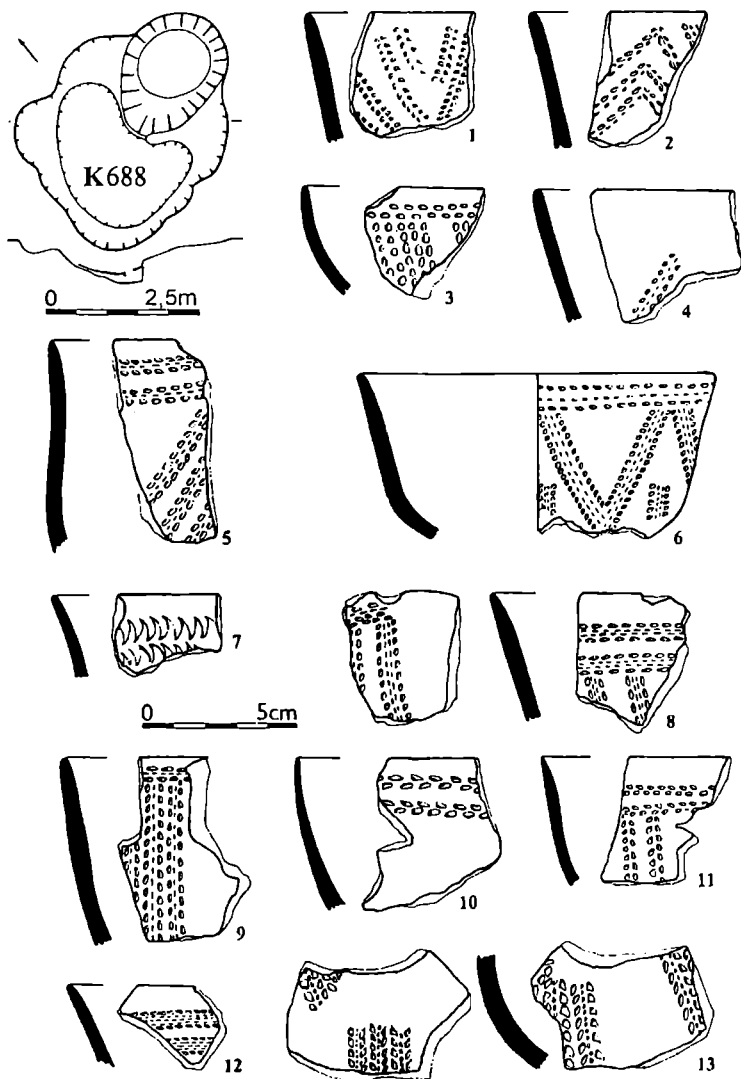

Obr. 3. Olomouc-Slavonín, obj. 878. Další VK (1, 3) a lengyelský tenkostěnný pohárek (2).

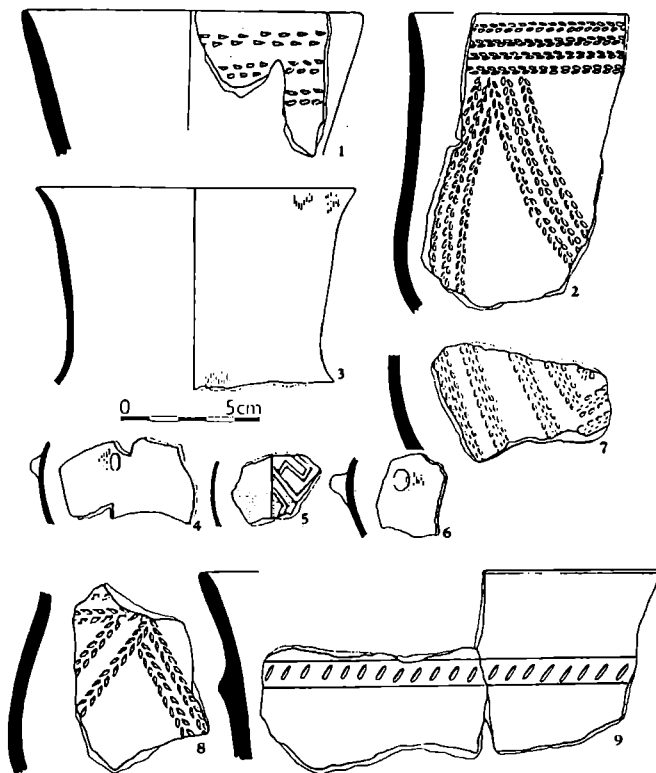
Z nekeramických materiálů jsou s uvedenou skutečností do určité míry v souladu nálezy několika kusů štípané industrie z obsidiánu a radiolaritu (KAZDOVÁ – PEŠKA – MATEICIUCOVÁ 1999, 106, 138, 142-143). Zmíněné prameny cizího původu naznačují, že na sídlišti v Olomouci-Slavoníně došlo ke kontaktům domácích obyvatel s nositeli lengyelské civilizace. Tyto kontakty se prokazatelně odehrály během mladšího stupně kultury s VK, tedy až v druhém sídlištním horizontu vývoje této osady.

Na katastru Určic, v polní trati „Záhumení“ (ČIŽMÁŘ – ŠMÍD 1997), bylo při záchranném výzkumu nalezeno u dna objektu 1 celkem 25 zlomků keramiky pocházejících ze dvou pohárků MMK. Ty jsou kromě zbytků červené barvy prozrazující původní malovanou ornamentaci bez dalších druhů výzdoby (obr. 6:2). Jejich jemnější chronologické zařazení není tedy možné, avšak rámcově patří s velkou pravděpodobností do staršího stupně lengyelské kultury. Vypí-

chanou keramiku z uvedené jámy je možné zařadit do mladšího stupně, fáze IVa. Podle zastoupení plastických pásek ve výzdobě hrubších tvarů lze relativní chronologii určické VK ještě zjemnit až na úroveň subfáze IVa₂ (ZÁPOTOCKÁ – MOTYL – VENCL 1997, 591, obr. 8). Neobvyklou skladbu obsahu objektu 1 z Určic „Záhumení“ podtrhuje přítomnost devíti pohromadě nalezených čepelek z hnědého radiolaritu; obsidián však nebyl zjištěn. Vzhledem k zvláštnímu složení inventáře ve výplni tohoto objektu uvažují autoři výzkumu v Určicích o jeho nevšedním, snad kultovním významu (ČIŽMÁŘ – ŠMÍD 1997, 142, 146-147, obr. 7:8, 13).

Obr. 4. Olomouc-Slavonín, obj. K 688 a výběr VK (1-13).

Obr. 5. Olomouc-Slavonín, obj. K 688. Další VK (1,2,7-9) a zlomky tenkostěnné lengyelské keramiky (3-6).

Východní Čechy

Další lengyelská keramika nalezená v kontextu kultury s vypíchanou keramikou pochází z východočeského regionu.

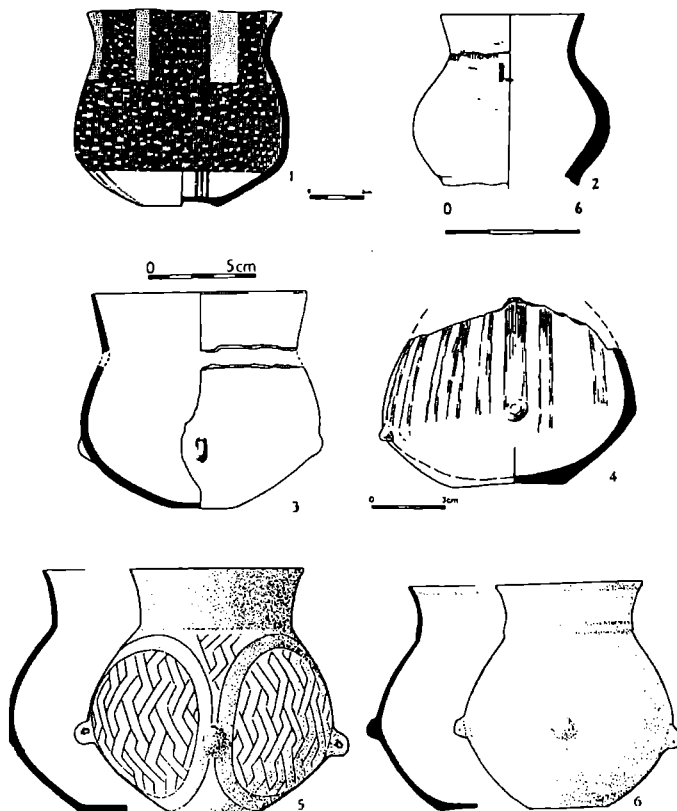
Na rondelové lokalitě v Lochenicích, okr. Hradec Králové, se našly tři zlomky z jemných tenkostěnných pohárků, v jednom případě se zbytky červeně malovaných svislých pruhů (obr. 6: 4; BUCHVALDEK 1990, 23, obr. 3:6,10,11). Části těchto nádob jsou svým vzhledem srovnatelné se starší moravskou malovanou keramikou. Podle nálezových okolností souvisejí s druhým sídlištním horizontem, kdy v Lochenicích došlo k výstavbě rondelu, který rozměry svých příkopů plně odpovídá jihovýchodním předlohám. V této spojitosti byla vyslovena domněnka, že se na budování lochenického kruhové areálu mohli podílet lidé pocházející z prostředí kultury s moravskou malovanou keramikou (BUCHVALDEK 1990, 27).

Na další podobné východočeské lokalitě v Holohlavech, opět s rondelem, je situace poněkud odlišná – nejde o ojedinělé nálezy keramiky, ale přímo o jámu

(obj. 5) s různým inventářem MMK staršího stupně. Ani zde však nechyběly mezi jiným materiálem pohárky (KALFERST – VÁVRA 1998, obr. 6:1,2). Vztah mezi jámou a příkopovým areálem není z náleзовé situace úplně jednoznačný, a proto umožňuje dvojí interpretaci (KALFERST – VÁVRA 1998): Lengyelská jáma není s kruhovým příkopem lidu s VK současná, předchází jeho výstavbě, zatímco druhý výklad počítá s jejich současností a tak jako u předchozího naleziště klade do souvislosti budování tohoto rondelu s takto doloženou přítomností lengyelského lidu na lokalitě.

Kromě uvedených příkladů je možné z východních Čech ještě doplnit sídlištní objekt z Chrudimi, na který mě upozornila M. Zápotocká. V trati „Pod požárni zbrojnicí“ bylo nalezeno v sídlištní jámě s mladší vypíchanou keramikou několik zlomků z tenkostěnného lengyelského pohárku s částečně zachovalou malovanou výzdobou v podobě červených pruhů. Z téhož objektu pochází také dvě nádoby připomínající tvarem a výzdobou keramikou jihopolského rázu. Komplexní zpracování obsahu této jámy připravuje do tisku M. Zápotocká.

Obr. 6. Lengyelské keramické importy nalezené v prostředí kultury s vypíchanou keramikou. 1 – Praha-Dejvice (ZÁPOTOCKÁ 1967; 1998), 2 – Určice (ČÍŽMÁŘ – ŠMÍD 1997), 3 – Olomouc-Slavonín (KAZDOVÁ – PEŠKA – MATEJCIUCOVÁ 1999), 4 – Lochenice (BUCHVALDEK 1990), 5-6 – Künzing-Unternberg (PETRASCH 1994).

Bavorsko

Importy lengyelské keramiky byly zjištěny také na známé dolnobavorské lokalitě Künzing-Unternberg. Pocházejí ze dvou sídlištních zásobních jam situovaných vně rondelu. V porovnání s množstvím zde nalezené vypíchané a oberlauterbašské keramiky představuje cizí keramika jen malé promile nálezů (PETRASCH 1990, 427, 512). Jde celkem o sedm typologicky shodných tenkostěnných nádobek – pohárků (PETRASCH 1994, 214, pozn. 9); na dvou z nich se pěkně dochovala malovaná ornamentace (obr. 6:5, 6), která je na jednom exempláři doplněna rýsovanou výzdobou provedenou jednou linií (PETRASCH 1994, 214, Abb. 4). Zařazení na úroveň fáze Ib MMK podporují i výrazněji tvarované výčnělky.

Místo vzniku těchto pohárků lze na základě archeologického rozboru – hlavně podle výzdoby- spíše jen předpokládat. J. Petrasch dal přednost jejich moravskému původu před dolnorakouským. Přesnější lokalizace místa výroby těchto nádobek by snad byla možná s pomocí technologických rozborů.

Při typologickém hodnocení nelze přehlédnout, že se ve všech uvedených případech jako importovaná keramika objevují stále stejné nádoby – tzv. pohárky (obr. 6). Patrně nejde o náhodný jev. Opakovaná přítomnost tohoto jediného tvaru v cizím kulturním prostředí může mít nějaký hlubší společenský smysl. Snad byl právě tento keramický tvar v mladoneolitické společnosti považován za ukázkový hrnčířský výrobek, čemuž odpovídají technologické parametry a většinou i výzdoba, nebo šlo o keramiku vhodnou k transportu (možná s nějakým obsahem) také na delší vzdálenosti.

ZÁVĚR

Stručný příspěvek k otázkám vztahů mezi komunitami s VK a s malovanou lengyelskou keramikou lze zakončit následujícím shrnutím:

Keramika lengyelské proveniencie objevená v areálu rozšíření lidu s VK pomáhá upřesnit synchronizaci obou kultur. V případě Olomouce-Slavonína, kde se našla v kontextu početné mladší vypíchané keramiky, lze synchronizaci zjemnit až na úroveň subfází. Rozbor keramiky prokázal, že se tu setkává VK subfáze IVa₂ s malovanou keramikou ze sklonku fáze Ia (subfáze Ia₃) MMK (KAZDOVÁ – PEŠKA – MATEICIUCOVÁ 1999, 112). Není třeba zvláště zdůrazňovat, že podmínkou pro takovou detailní synchronizaci je odpovídající jemné třídění keramiky a náležitě propracované periodizace obou kultur (ZÁPOTOCKÁ 1970; PAVLŮ – RULF – ZÁPOTOCKÁ 1995; KAZDOVÁ 1984; KAZDOVÁ – KOŠTUŘÍK – RAKOVSKÝ 1994).

Keramické importy navíc umožňují zamýšlet se nad sociálními aspekty kontaktů, které mezi sledovanými populacemi probíhaly. Proč se např. všude projevují stejným typem keramiky – tenkostěnnými pohárky. Některé z naznačených otázek by mohly pomoci řešit promyšlené technologické analýzy importů. Zajímavé by bylo dále systematicky sledovat případnou spojitost mezi výskytem

této keramiky a nálezy cizí kamenné suroviny, příznačné pro lengyelský kulturní okruh.

LITERATURA

- BUCHVALDEK, M. 1990: Osídlení v mladší době kamenné. In: Lochenice. Z archeologických výzkumů na katastru obce. *Præhistorica XVI*, 13-28.
- ČIŽMÁŘ, Z. – MATĚJÍČKOVÁ, A. 1999: Nález unikátní neolitické nádoby v prostředí kultury s vypíchanou keramikou z Modřic (okres Brno-venkov), *Pravěk NŘ 9*, 107-123.
- ČIŽMÁŘ, Z. – ŠMÍD, M. 1997: Sídliště kultury s lineární a vypíchanou keramikou v Určicích, *Acta Mus. Moraviae, Sci. soc. LXXXII*, 123-148.
- JANÁK, V. 1993: Die Lengyel-Kultur in Oberschlesien. In: *Actes du XIIe Congrès International des Sciences Préhistoriques et Protohistoriques (Bratislava, 1-7 Septembre 1991) sv. 2 (Pavúk, J. ed.)*, 551-556.
- JANÁK, V. 2001: Hroby homoslezské lengyelské skupiny z Velkých Hoštic a komplex skupin se smíšenou keramickou náplní, *Pravěk – Supplementum 8*, 325-351.
- KALFERST, J. – VÁVRA, M. 1998: Neolitický kruhový příkop v Holohlavech, okr. Hradec Králové. In: *Otázky neolitu a eneolitu našich zemí, Turnov – Hradec Králové*, 75-83.
- KAZDOVÁ, E. 1984: Těšetice-Kyjovice I. Starší stupeň kultury s moravskou malovanou keramikou, Brno.
- KAZDOVÁ, E. 1989-90: Hrob H 12 s vypíchanou keramikou a červeným barvivem z Těšetic-Kyjovic, *SPFFBU E 34-35*, 127-141.
- KAZDOVÁ, E. 1992: K pohřebnímu ritu lidu s vypíchanou keramikou na Moravě, *SPFFBU E 37*, 7-24.
- KAZDOVÁ, E. 1997: Vztahy mezi lidem s vypíchanou a moravskou malovanou keramikou, *SPFFBU M 2*, 79-88.
- KAZDOVÁ, E. 2001: Osídlení střední Moravy v postlineárním neolitu, *Pravěk – Supplementum 8*, 78-96.
- KAZDOVÁ, E. – KOŠTUŘÍK, P. – RAKOVSKÝ, I. 1994: Der gegenwärtige Forschungsstand der Kultur mit mährischen bemalter Keramik. In: *Internationales Symposium über die Lengyel-Kultur 1888-1988. Brno-Łódź*, 131-155.
- KAZDOVÁ, E. – PEŠKA, J. – MATEJCIUCOVÁ, I. 1999: Olomouc-Slavonín I. Sídliště kultury s vypíchanou keramikou. *ARF 2*, Olomouc.
- LÍČKA, M. – BAREŠ, M. 1979: Antropomorfní nádoba lengyelské kultury z objektu č. VI/30 z Buštěhradu, o. Kladno. *SbNM 33*, 69-176.
- LÍČKA, M. – BAREŠ, M. 1981: Příspěvek k řešení vzájemného vztahu vypíchané a lengyelské kultury. *Výsledky diskuse, SPFFBU E 26*, 121-140.
- NOVOTNÝ, B. 1962: Lužianska skupina a počiatky maľovanej keramiky na Slovensku, Bratislava.
- PAVLŮ, I. – RULF, J. – ZÁPOTOCKÁ, M. 1995: Bylany rondel. Model of the Neolithic site, *PA – Supplementum 3*, 7-123.
- PETRASCH, J. 1990: Mittelneolithische Kreisgrabenanlagen in Mitteleuropa, *Bericht der Römisch-Germanischen Kommission 71*, 407-564.
- PETRASCH, J. 1994: Die Einflüsse der Lengyel-Kultur auf die mittelneolithische Entwicklung in Südbayern. In: *Internationales Symposium über die Lengyel-Kultur 1888-1988. Brno-Łódź*, 208-217.
- ŠIŠKA, S. 1995: Zur Problematik des Untergangs der Bükker Kultur, *SIA XLIII/1*, 5-26.
- ZÁPOTOCKÁ, M. 1967: Das Skelettgrab von Praha-Dejvice. Beitrag zum chronologischen Verhältnis der Stichbandkeramik zu der Lengyel-Kultur, *AR 19*, 64-87.
- ZÁPOTOCKÁ, M. 1986: Die Brandgräber von Vikletice – ein Beitrag zum chronologischen Verhältnis von Stich- und Rhein-Bandkeramik, *AR XXXVIII*, 623-649.
- ZÁPOTOCKÁ, M. 1993: Die Funde der oberlauterbacher, grossgartacher und rössener Keramik

- in Böhmen. In: Actes du XIIe Congrès International des Sciences Préhistoriques et Protohistoriques (Bratislava, 1-7 Septembre 1991) sv. 2 (Pavúk, J. ed.). 407-413.
- ZÁPOTOCKÁ, M. 1998: Bestattungsritus des böhmischen Neolithikums (5500-4200 B.C.). Gräber und Bestattungen der Kultur mit Linear-, Stichband- und Lengyelkeramik, Praha.
- ZÁPOTOCKÁ, M. – MOTYL, J. – VENCL, S. 1997: Nálezy kultury s keramikou vypíchanou z Prahy 5 – Stodůlek, AR 49, 586-606.

LENGYEL POTTERY IMPORTS WITHIN THE STROKED POTTERY CULTURE ENVIRONMENT

The most convenient Moravian region for the research of these relationships is Central Moravia (Fig. 1), which was not reached by the continuous settlements of earlier stage of Moravian Painted Pottery (MPP) (KAZDOVÁ – KOŠTUŘÍK – RAKOVSKÝ 1994, 149, Abb. 1). This area is known for its two sites: Olomouc-Slavonín (KAZDOVÁ – PEŠKA – MATEICIUCOVÁ 1999) and Určice in Prostějov area (ČIŽMĚŘ – ŠMÍD 1997), which were inhabited by the people of Stroked Pottery culture (SP) and where several pieces of earlier Lengyel pottery were found.

At least four Lengyel vessels were found in two settlement pits in Olomouc-Slavonín (nr 878 and K 688), which were dated to the younger stage of SP, phase IVa. Stroked pottery is distinctively dominant in the filling of these features and due to the occurrence of multiple strokes, tremolling stroke and above all the presence of rather coarse, kettle-like vessels with embossed moulding ledge regularly interrupted by cuts it can be dated to the subphase IV₂ (ZÁPOTOCKÁ – MOTYL – VENCL 1997). Foreign thin-walled pottery was originally painted (Fig. 2:2; 3:2; 5:3,4,6) and only rarely incised (Fig. 5:5). From the typological point of view, fractions and pieces of four thin-walled beakers were discovered in both features. Their closest analogies may be found in the southmoravian settlements from the earlier stage of MPP such as in Těšetice-Kyjovice in Znojmo area, and in the outskirts of Brno (KAZDOVÁ 1984). The incised decoration technique of the beaker from Olomouc-Slavonín and the protruding bosses found solely on the vessels' bellies enable the datation of the vessels to the end of the earlier phase of the 1st stage of MPP, which in finer relative chronology would be the subphase Ia₂.

In „Záhumení“ in Určice land register (ČIŽMĚŘ – ŠMÍD 1997) the rescue excavation of the feature pit uncovered 25 pieces of pottery which originally constituted two beakers of the Lengyel culture. The vessels don't show any other type of decoration except the traces of red paint which had originally decorated it (Fig. 6:2). Therefore it is not possible to attain finer datation, but roughly it can be dated to the earlier stage of Lengyel culture. The dominant stroked pottery from the pit can be dated into the younger stage, phase IVa. Thanks to the presence of moulding ledges that is used as coarser style decoration we may refine the relative chronology to the level of subphase IV₂, same as in the case of Olomouc-Slavonín.

The composition of the contents of the feature 1 from Určice "Záhumení" is even more remarkable due to the discovery of nine piled-up bladelets of brown radiolarit. The obsidian, however, was not found here.

Another Lengyel pottery in the SP dominant context comes from the region of Eastern Bohemia. The site with rondel in Lochenice, Hradec Králové county, provided us with three fine thin-walled beakers, one of which bears the traces of red painted vertical stripes (Fig. 6 : 4). The parts of the vessels correspond to the earlier Moravian Painted Pottery. According to the circumstances of discovery they belong to the second settlement horizon in which the rondel in Lochenice was built, whose ditch measurements fully correspond to their southeastern models. In connection with this, it was presumed that the construction of the round enclosure in Lochenice may have been carried out with the participation of the people coming from of Moravian Painted Pottery culture environment (BUCHVALDEK 1990, 27).

The situation on another similar east-bohemian site with rondel in Holohlavy is somewhat different: there are no single finds of pottery but directly a settlement pit with varied inventory from the earlier stage of MPP. Even here the material included the beakers (KALFERST – VÁVRA 1998, Fig. 6:1,2).

In addition to these examples there is one more east-bohemian settlement feature in Chrudim, where the settlement pit contained the younger Stroked pottery and several fractions of thin-walled Lengyel beaker with partially preserved painted decoration in the form of red stripes. The complete contribution about the contents of this pit is in the process of publication by M. Zápotocká.

The imports of the Lengyel pottery were identified on the well-known site Künzing-Unternberg in Eastern Bavaria. They were found in two settlement storage pits situated outside the rondel. In comparison with large amounts of Stroked and Oberlauterbach pottery discovered here the foreign painted pottery represents only a small portion of the total finds (PETRASCH 1990, 512). Altogether there are seven typologically identical thin-walled beakers (PETRASCH 1994, 214, note 9). Two of them bear well-preserved painted decoration which in one case is complemented by simple line incised decoration (Fig. 6 : 5; PETRASCH 1994, 214, Fig. 4). More eminently shaped projections support its datation to the phase Ib of MPP.

In the lines above it cannot stay unnoticed that the same kind of vessel – **the beaker** – appears in all the mentioned cases as imported pottery (Fig. 6). It does not seem to be incidental. Repeated occurrence of this single shape in foreign cultural environment is likely to have a deeper social meaning. This particular shape may have been considered an exemplary piece of pottery in the younger Neolithic society. This fact is supported by identical technological parameters and in many cases by the decoration as well. Or it was an exceptionally suitable vessel for long-distance transportation (maybe of some contents).

The discovery of pottery of Lengyel provenance in the SP prevailing environment helps to put the synchronization of both cultures more precisely. In the case of Olomouc-Slavonín, where the pottery was found in the context of plentiful younger Stroked Pottery, the synchronization can be specified to the level of the subphases. The SP subphase IVa₂ comes into contact with beakers from the end of the phase Ia (subphase Ia₃) of MPP. For such detailed synchronization the fine classification of the pottery and detailed periodization of both cultures are a must.

The imports of Lengyel vessels make us wonder about the social aspect of the contacts that proceeded between the observed populations. Some of the implied questions could be resolved with the help of well-thought out technological analysis of the imports. It would be interesting to continue the systematic research of the possible relation between the occurrence of this pottery and the discoveries of foreign stone industry, symptomatic of the Lengyel culture.